

61492

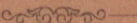
ДУМА

ПРО МАЛЕДИКТА ПЛОСКОЛОБА.

Іс старих паперів вибрнав

Джеджалик.

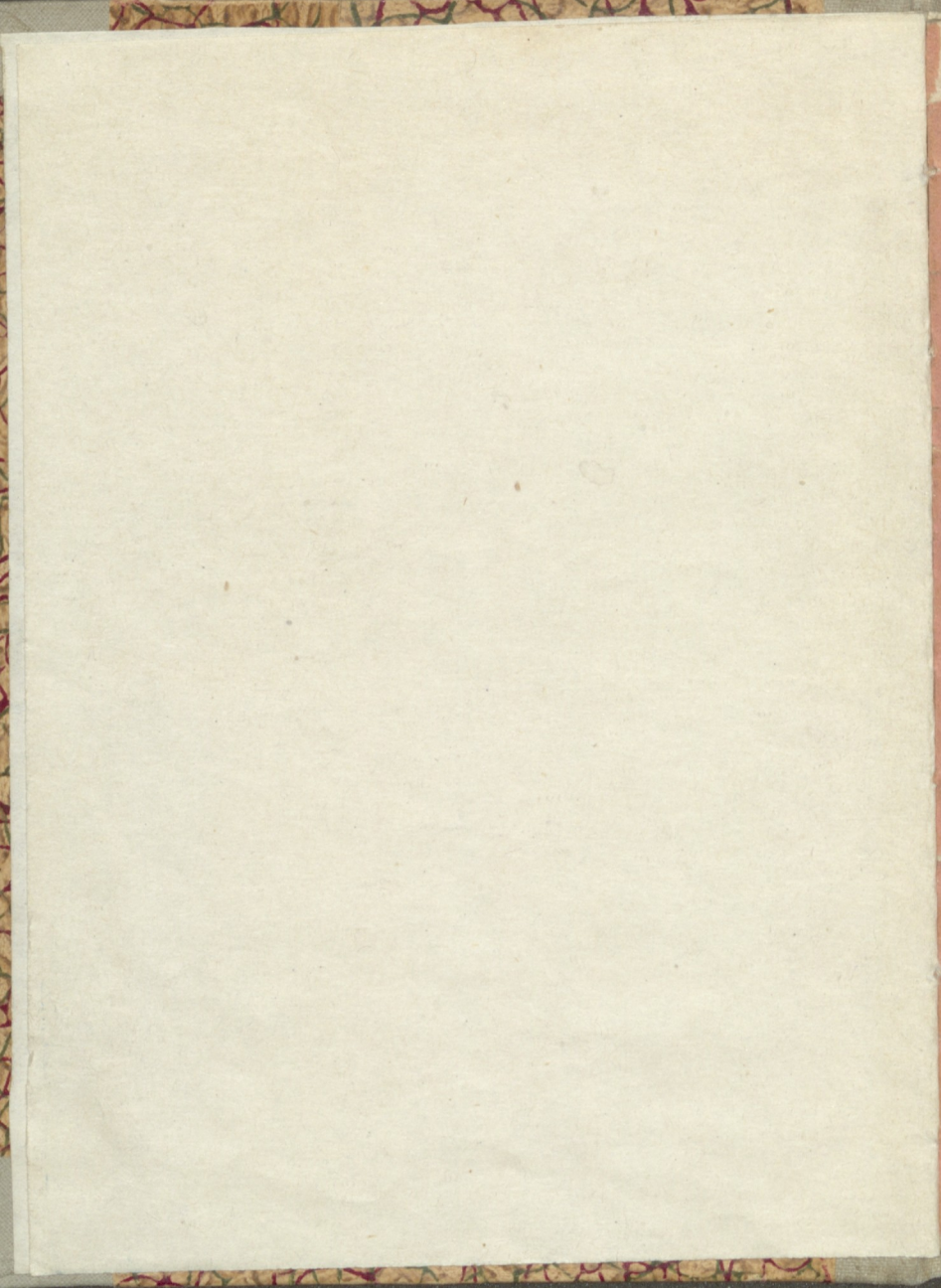
Пронав дух революції!
Кричат старі незнайки:
Не тра нам конституції,
Лиш бука та нагайки!
Георгі Геґне.

*Sub. 41984
1878 H 26*

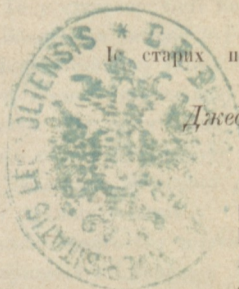
Львів.

„Перша Зв'язкова друкарня“,
під зар'ядом А. Маньковського.
1878.

ДУМА

ПРО МАЛЕДИКТА ПЛОСКОЛОБА.

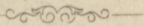

Із старих паперів випорнав

Джеджалик.

Пропав дух революції!
Крчач старі незнайки:
Не тра нам конституції,
Лиш бука та нагайки!
Гевріх Геґне.

№ 41.984.

Львів.

„Перша Зв'язкова друкарня“,
під зар'ядом А. Маньговського.
1878.

SEP 58

K Y M A

THE BALANCE SHEET

Faint, illegible text, possibly a title or subtitle, located in the middle left section of the page.

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly a date or reference number.

О́ як стала по цілому світі велика біда,
Як не стало мирови християнському ні сюда ні туди,
То у славному місті Безпанителику
Збиралось лицарів буї-турів без лику.
То Безпанителицькій князь Маледикт Плосколоб,
На прізвище „капустяний лоб“
Скликає всю свою громаду,
Щоби радити преславної раду,
Як їм дружно на ворога „русскости“ стати,
Јого під ноги стоптати,
Із світа божого без полики зігнати.
То зіїшлись в „Народнім Дворі“
Всі поборники, буї-тури, богатирі.
Що першиї поборник — Міх-ковальський,
Що славниї бесідник — Тихович-Мовчальський,
Що третій буї-тур — Наум Безумович,
На прізвище „рак поступович“.
Був там іще старець божиї Митро Політа,
Що ума не навчивсья через довгії літа,
Всі книжки крім псалтири касує,
День і ніч богу аллилуїу ликує.
А при нім був чесниї отец Хольава,
Ботрому вічна в Рутенїї слава;
А с поза них невідступна сорока
Поглядала на соньмище с під ока.
Ту були іще ј други німі фігуранти,
Самі чесні Рутенці-обскуранти,

Самі мудрі, хоть скупі на слова,
Лисі голови, грубі черева.

То почав попереду сам князь казати,
Бородою на всі боки хитати, —
Говорив ось якими словами:
— Господинове почитенні, погано буде з нами!
Нашадають на нас не-„Другів“ льегіони,
Клевешчут на нас не-„Правд“ міліони,
І зимою і літом
Поругають нас перед цілим сьвітом!
А шче стали „слова нашого язика“ зневажати,
Стали нас узкоглядями звати,
Та шче сьміють публично нас критикувати,
Та кричат, трохи не похрипнут,
Щчо гроші народні до рук наших липнут!
Геј, почитенні господинове, погано сьа діје!
Щчось наше давне сонце замеркло — не гріје,
Щчось наша давня пісьньа німіје!
То ж ја нині зазвав вас сьуда,
Росповів, јака наша біда, —
Дајте раду, як злу запобічи,
Щчоб не сталисьа з нами шче страшнішії річи!

На ті слова льуто фувнув Міх-ковальськїї,
А ј слова не пікнув Тихович Мовчальськїї,
Тілько обізвавсьа Наум Безумович,
На прїзвищче „рак постунович“:
— Ја то давно говорив і шче раз кажу,
Щчо нам тре на прах розбити силу вражу,
Тре простиј народ за собов потягнути;
А щчоб се могло бути,
То ја раджу, як радив давно,
Зробити лиш се одно:

Видати в Ставропігійській печатни
 Свѣжатиї требник маленькоформатниї,
 В синій і червоній папір пооправляти,
 І по золотому сельанам продавати.
 То с того і дльа нас будут зиски,
 І наші вороги постульдујут писки,
 Бо скоро в требнику хлоп сѣ затопит,
 То вже го сѣ ніяка наука не вхопит!

На се радо пристав Митро Політа,
 І Хольава сказав: Rada wyśmienita!
 А Тихович Мовчальський на їх похвалу
 Кивнув головоју помалу.
 Тільки славиї Ковальський-Міх
 На дивне диво дльа всіх
 Заговорив спокійно, трохи не жалібно:
 — Заким зможемо сьу річ омовити подрібно,
 Тре насамперед усього сьвіта увагу на то звернути,
 Щчо на нашії почті не мож руських карток добути,
 Щчо злодіїв, які је меже нами,
 Засуджујут польськими словами,
 Щчо Ъахи наш јазик нехтујут,
 Хлонські грунти польським јазиком ліцитујут!

На се радо згодивсьа Наум Безумович,
 І притакнув славиї Мовчальський Тихович,
 Лиш Митро Політа додав шче від себе,
 Щчо в урјаді вистаратисьа треба,
 Щчооби дльа блага церкви свјатої
 Поверх кождої картки почтової
 І поверх кождого декрету судового
 Намальованиї був хрест свјатиї бого-
 Посиї. — На се князь кивнув головоју аж двічі,
 Тільки додав, щчо то не належит до річи.

Затим піднявсья з місця отец Хольвава,
 Котрому вічна в Рутенці слава,
 І заговорив „со смиренієм і страхом“:
 — Воно то шче не так зле, јакоже мнѣяхом!
 Бо доки лиш гинут і вірујут лѣуде,
 То хліба дѣла нас досить буде.
 Але ми чули страшну горренду,
 Шчо попи по селах не зважајут на нашу куренду,
 А хлопам книжок позичајут,
 Значит, себе і нас хліба збавляјут.
 Тому моја рада така:
 Хто знаје такого попа ци дѣака,
 Нај сејчас о тѣм донесе начальству,
 Шчоб раз зробити конець тому канальству.

Тото посьлідне слово,
 Висказане різко, громово,
 Дужежто Наума Безумовича зѣакало,
 Мов камінь тѣжкїй на серце му впало.
 Він прецінь і сам був тому грїхови причаснїй,
 Бо видавав на зиск і пожиток власнїй
 Прегарні книжки дѣла тих, шчо не вмїјут читати, —
 А тепер іно шчо зачав друкувати
 Дѣла народа обширну „Науку Самодурства“,
 „Начало Глупости“ і „Богумилија Бздурства“.
 Ось він, шчоб свого боронити,
 Устав і так зачав говорити:
 — Се правда, шчо сказав отец Хольвава,
 І за то јему вічна в Рутенці слава!
 І ја сам то давно казав і кажу,
 Хлопам книжок давати не ражу.
 Правда, можна ј давати,
 Та треба вмїти добре вибирати....

Але Хольава перервав го на тім слові:

— Я вже виджу по вашій мові,
 Шчо ви хочете себе боронити,
 І свої книжки в народі ширити.
 Не бійтеся, — ја не о них говорив!
 Деж би ја вам таку пакість творив!
 Таж знајут усі рутенські мужі,
 Шчо ваші письма, то мов жерело живої калужі:
 Хто раз із них напјесь до сита,
 Тому голова на вік, мов довбнеју забита!
 Ја іменно хтів о тім говорити,
 Шчоб ваші письма в народі јак најбільше ширити!

То на те князь Маледикт Плосколоб,
 На прізвищє „капустяницј лоб“,
 До всего збору гнівно промовљаје:
 — А најже вас, господинове, чорт позабираје!
 Ви ту плетете всільакі андрони,
 А в мојім князєстві скрежет зубов і стони!
 Ту тілько о то јде, шчоб того не-„Друга“
 Зігнати зо сьвіта, нехај јак котьуга
 Заслужених мужів чіпати не сьміје,
 І превратні ідејі по крају не сїје!

От тоді то всі дивним дивом дивували,
 Шчо јак давно вже своју бесіду зачали,
 А ј доси про цілј жејі не знали!
 То Міх-ковальський зашніп јак котелик,
 А Тихович Мовчальський скрутивсьа в скрутелик,
 Тілько Наум Безумович радит, јак радив давно —
 Усе одно:
 — Усіх, шчо взьалисьа не-„Друга“ фабрикувати —
 Перед суд рутенський запізвати;
 А позајак се, о скілько чути.

Самі недоварені студенти мајут бути,
 То накрутити їм вуха, загрозити карциром,
 І відпустити со миром.

Але отец Хольава на то не пристав,
 А конче тьажшої кари дља них сьа домагав.
 — А шчо, каже, јак вони на наш суд не постајут,
 А шче ј нас самих обсьміјут?
 Письља мојејі ради јіх тра подапати,
 З них публично злого духа ізгнати,
 Кождому на ринку по три конві води на голову нальати,
 А відтак звязаних на поруганіје јазиком предати.

Та рада всім видаласьа добра і властива, —
 Нав'ть сам князь прихильно головоју покивав,
 І сејчас своїх слуг прикликаје,
 І јіх за фабрикантами не-„Друга“ в погоньу висилаје.
 — Ви мої вірніі слуги-рабјата!
 Буде вам від мене добра заплата,
 Лиш ідіт за фабрикантами не-„Друга“ в погонь ми
 Со оружјієм і дрекольми,
 Звјажіт јіх добре всіх до одного
 І приведіт на суд збору цілого.
 Справјаетесьа швидко, зручно, неліниво;
 Ось вам десять центів на пиво.

Слуги вклонилесьа, десять центів узьали,
 Князьа Плесоколаб в руку поцілували,
 Патиків та мотузьа понабирали,
 За не-„Другами“ в погоньу пігнали.

А князь Маледикт Плесоколаб іс својеју громадоју
 Занимаєсьа дальшоју радоју.
 Ось устав славніј бесідник Тихович Мовчальськиј,
 (Јему обіцьав підповідати в мові Міх-ковальськиј);
 Пронеслосьа јего слово громове:

— Мої Господинове!

Що дальше казати, бесідник не знає,
Глядит на Міха-ковальського, тої не підповідає.
І булоби, бачитсья, на тімої стало,
Як би не було му добре слово на голову впадо.
Він осьміливсья, кашельнув і всім на диво
Сказав: — Господинове, кажім післати по пиво!

Тут не филья загула, не дози зашуміли, —
Всі Рутенці, шчо доси стовпіли-шіміли,
Почали „добре, добре!“ гукати,
Тиховича-Мовчальського над усіх бесідників вихвалати.
— От бесідник! Слово сказав,
А так, мов сокирою втяв!

Сеїчас його раду сповнили,
Півбочок пива до „Народного Двору“ прикотили,
Чип відоткали руками,
І почали пити повними склянками.
Цїют собі, пиво потягають,
Таї про розумні бесіди не забувають.
Ось Міх-ковальськиї казав усім склянки наповнити,
І так зачав говорити:
— Господинове, вислухайте мою мову!
В началі бі „Слово“, —
Ходило воно все на паску,
І мало в бога-батьушкі велику ласку.
Аж нараз його закортіло,
І „плода познаниї“ вкусити захотіло.
Се не подобалось батьушці-богу,
Він сидьнуув* і відняв свою руку від нього, —
Ось і пішло вино по світі с торбами,
Не стало ласки божої над нами.
І довго блудили ми грішні

У тьмі кромішніј,
 Аж доки преславниј наш кнѣзь Плосколоб,
 Котрого недармо величајут „капустяниј лоб“^а,
 Не отворив нам назад дверіј рају
 І не привіз ласки божої дльа цілого краю.
 Він наш спаситель, наш месија,
 Хоть у него чоло плоске а довга шија!
 Він нам показав, шчо за погана річ — народна освіта,
 Дльа того заспівајмо јему: Многаја літа!

То всі Рутенці, мов давно того ј ждали,
 Многаја літа громогласно заспівали,
 А кнѣзь з душеју твердоју
 Дльа подьаки тричи кивнув бородоју.

Але ось устав Митро Подіта
 І зачав говорити від потопа сьвіта
 О тім, јак то грішників усе сам бог караје,
 То водов то огнем сокрушаје.
 Далі почав доводити обширно,
 Шчо фабриканти не-„Друга“ согрішили безмірно:
 Бо, по перше, јак встајут,
 То хреста сьвјатого на собі не кладут, —
 А по друге — кирилицьу сьвјатују
 Зовсім нехтујут, —
 А по третє — завели јакусь „фонотичну“ правонись,
 І до кожного числа сам чорт с пекла присилаје јім допись.
 Та коби шче поганьці мовчали,
 А јак јіх зачепи, шчоби не кричали,
 А шчоб зважали на Христову причту знамениту,
 Шчо јак тьа вдарјат в одну, то ти підстављај шче другу ланиту!
 Але всего сего у них не чувати,
 Тож конче треба јіх добре покарати.
 От ја вношу поперед усього:

Як не схочут виречись својого бого-
Хульства, то їх припльувати, звязати,
І Понтієському Пилатови на проп'ятіє віддати.

Тут деякі Рутенці зачали кричати:
— Отче Митре Подіто, ви, бачу пили за богато!
Хиба ви не читали ур'ядовиј вістник,
Хиба не знаєте, шчо в нас уже јінчиј намістник?

Але ось не води зашуміли,
Не коні здупотіли,
Се Плосколобові слуги з розгоном надлетіли.
У одного з носа јде кров,
Другиј за писки держитсья руков,
Третиј реве, шчо му вибили зуб,
А четвертиј скоро пријшов, так такіј на земљу гуп!
То наші Рутенці јак то вздріли,
Так такіј зо страхи постовпіли,
І кричат, допитујут, мов несамовиті:
— Та скажіт, јак і за шчо булисте биті?

Втім оден слуга пријшов до памјати трошки
І почав росповідати від дошки до дошки:
— Не в тім, каже, штука, јак нас били,
А в тім, шчо ми їх не јімили,
Шчосмо навіть себе оборонити не успіли,
Та таку побіду претерпіли.
— Ну, розумієсья, — замітив Хольвава, —
Јіх побороти не лехко, бо то с чортом справа!
— Ој, певно, шчо с чортом, відіовіли слуги.
Іно шчо ми їх хотіли вязати на сутуги,
А вни дља нашојі згуби
Јак не тарахнут нас кулаками в зуби, —
Так ми ј о світі божім забули, —
А вни нас бабавх долі сходами пхнули,

Та шче за нами кричали :

„Нај пријдут тоті, шчо вас прислали,
То ми потрафимо ј јіх
Нагаратати всіх!“

То наші Рутенці на такі вісти
Не знајут, де стати, де сісти,
Не знајут, шчо тепер робити,
І jakim способом зачате діло скінчити.
Міх-ковальський зашиїв, јак котелик,
А Тихович Мовчальський скрутивсьа в скрутелик,
Митро Політа двічі перехрестивсьа,
А Хольвава аж у јазик вкусивсьа :
Хотів було шчось сказати,
Всім відваги додати,
Але јак побачив кровавиј ніс і писок пухиатиј,
То ј самому душа забігла в пјати.
Навіть Наум Безумович, славиј дипломата
Не вміје ніјакојі поради дати,
А сам князь с тривоги аж поблід,
Бо бачит, шчо тьажко бунтівників покарати јак слід.
Але шчоби јако-тако других відживити,
Зачав так говорити :
— Господинове, скажу сьміло,
Булоб се дісно богоугодне діло,
Тих бунтівників не-„Другів“ избієніје,
Але комуж зиов миле носа толковеніје?
Не зле було б також злого духа з них гнати,
Але комуж за то хочесьа по морді брати?
А шчо до істребленіја врагів,
То скажу просто — шкода грішних зубів!
Затим з одного боку,
Колісьмо вже ту зібралисьа раз до року...

Але в тім Ковальськиї-Міх

На дивне диво ддя всіх,
 Забувши ддя князя всяку реверенцію
 Сказав му страшну імпертіненцію:
 — Хоть ви ј князь рутенськиї, але скажу вам правди слово:
 Нај вас чорт пірве з вашов мовов!
 Таке повиннисте хоть на тільки розуму мати —
 Наперед подумати, шчо хочете казати,
 А не плести нам тут сухоґо дуба,
 Кој самі видите, шчо всім нам грозит згуба!

То Рутенці јак ті слова почули,
 Так таки ј о сьвіті забули,
 Повитрішчували очи, повтвирали роти,
 І не знајут, ци сидіти, ци гет іти.
 Дејакі навіть дуже сьа бојали,
 Шчоби князь і Міх-ковальськиї біжки не почали.
 Але на диво князь за таку страшну образу
 Не обуривсьа ні разу,
 А тільки скудивсьа в три партиці,
 І до рота встроїв власні рукавиці.

Довгиј час увесь збір мовчав, —
 Аж нараз Митро Політа встав,
 І јак було на разі потрібно,
 Почав говорити дуже жалібно:
 — О горе мені, грішному мірјанину,
 Шчо ту мушу слухати таку бештанину,
 Шчо мушу чути, јак наші дві најперші підпори
 Заводьат меже собов спори!
 Зважте, госнодинове, шчо ви оба —
 Одна Рутеніји голова,
 І шчо доти Рутеніја в добрім ході,
 Доки ви в добріј згоді,

І шчо јак одну голову на дві половині розтяти,
 То мусьят два півголовки повстати.
 Прото не сварітсьа, не доводит нас до згуби,
 А беріт собі людське в зуби!

На ту мову князь аж лекше відотхнув,
 А Міх-ковальськиј фучав, мов нічого ј не чув.
 Але ось устав отец Хольава,
 Котрому вічна в Рутеніјі слава,
 І шчоб усьаким спорах кінець зробити,
 Почав ось шчо говорити:
 — Мојі господинове! Дьакујмо всевишньому богу,
 Бо ја нині встајучи ступив на ліву ногу,
 І гадају собі: Ов, буде јакесь лихо!
 І ось воно ј је! Але ша, тихо!
 Добре, шчо сьа на тімој стало,
 І шчо нас більше нешчасьє не спіткало!
 Закінчіт тепер всі спори і звади,
 І слухајте мојејі ради!
 Тре нам шче посьлідного способу стрібувати:
 Від свьјатого Јура хрести ј кадильниці забрати,
 Три кірці води по три рази освьјатити
 І протів не-„Другів“ хрестовиј похід оголосити.
 Злиј дух бојітсьа свьјаченојі води,
 І не зможе зробити нам ніјакојі біди, —
 Ба, він навпроцапи втече від кадила,
 А тоді тих поганців лехко спроможе наша сила.

На ту раду всі аж сплеснули в руки:
 Конєць-ді нашојі муки!
 Оден хрестовиј похід знищит усеґо зла причину,
 Зітре противників на трину!
 Мітро Політа з утіхи аж просјав,
 І вже в голові слова анатеми укладав:

Міх-ковальський також утішився незвичайно
 І погадав собі, як то буде fajно,
 Як він буде їти в поході передом
 З найбільшим у руках хрестом;
 Тихович Мовчальський також сьа звеселив,
 Бо він усьакі процесії дуже любив
 І звичайно в одній руці хоругов, у другій звонок носив.
 Ба, ї Наум Безумович льубо сьа всьміхав,
 Хоть лихий був, шчо сам на тої дотеп не впав.

Тільки князь Маледикт Плосколоб
 Наморшчивши свій капустьяний лоб
 Сидів мовчки посеред того шуму,
 І видно було, шчо думав важкују думу.
 Того Рутенці не надїялисья по князьу Плосколобі,
 І хвильу було тихо, як в гробі...

І нераз серед тої тиші вдарив грім,
 Якого шче доси не чував „Народний Дім“.
 Ото князь Маледикт на гірку іроніју
 Льаснув себе по чолі долонеју
 І скрикнув: — Ах ја ослъага, ослъага,
 Саморекоміј дурак, сиріч галамага!
 І по шчо ја рутенську раду скликав,
 По шчо бідних слугів на претернііе слав,
 Коди мож було без најменчої гризоти
 Одним махом позбутисья тої голоти!

Князь зупинився. — Рутенці мовчали,
 Не знајучи, о чім він говорит — лиш очи повитрішчали.

— Господинове, — сказав по хвили князь, —
 Ви не знаєте, јака мојеї бесіди звязь?
 Дуже проста! Хоть ја капустьяний князь і мају капустьяну
 А такіј дам тим не-„Другам“ раду! громаду,

Не тре ні хрестів ні походів, не тре їх вганьати в амбіцію,
А по просту — донести на ших у поліцію!

Ци ви бачили, як нераз підчас бурі
Нависнут хмари чорні, понурі,
Блискавки михтбат, мов змії кроваві,
Сонце втоне в клекочучій темрјаві,
Душно, тьажко, мов скали зальагли над землеју, —
Хвиљу тихо, мов смерть пролітаје над неју, —
Нараз грјанут громи, земля здрижит,
І бурја завије, зареве, засвистит;
Так само ј тут було, коли почули Рутенці
Дужку їх кнъазівської ексцельєнці.
Хвиљу немов тліли-стовпіли,
Потім нараз страшними голосами: „браво, браво!“ заревіли.
І крики брава без кінця неслися,
Аж „Народного Двору“ мури трјаслися,
Аж камјані стіни тремтіли,
Аж вікна, мов живі, дзеленькутіли,
Аж усім в ухах, мов гармати шуміло,
І в очох мінилося-теміло...

* * *

Але шчо се, ци сон ци јава?

Одна хвиља, і ја не чују вже рутенського брава,
Шчезло соньмишче, кнъазь і всі раби јого львівські і недльвівські.
А ја — сам в пустіј хатині на улиці Клејнівській.
Крізь отверте вікно воздух холодниј потьаг,
І доносит до мене клекіт і гамір міського життя.
Шчо се було зо мноју? Ја озирнувся,
І з диву аж забувся!
Передо мнов лъубезне „Слово“ лежало.
Ја читав јого, і на сон мја зібрало: —
І все, шчо в шумні слова було обвите в письмі,
Ја бачив правдиво у сні.

